

Recht...in goede handen *Gun mij mijn woede*

4 juni 2023

Voorgangers: Juut Meijer en Jolly van der Velden

Welkom en Opening

Lied: Herschep ons hart (t. Huub Oosterhuis, m. Ton Löwenthal)

Inleiding

Lieve mensen, het is nogal niet wat, wat ons vanmorgen wordt voorgelegd. Je komt hier binnen met je eigen verhaal, maar er is een wereld rondom. Vol recht en onrecht. En is dat dan bij ons wel in goede handen?

Er zijn wetten en er is een rechtspraak om alles in goede banen te houden, te beschermen wat beschermd moet en samenleven mogelijk te maken. Tegelijk lijkt er nog heel wat krom, om bezorgd over te zijn of woedend zelfs, gerechtvaardigd woedend om wat onrechtvaardig is. Om wie het recht in eigen handen nemen, om grote criminelen die de rechtsstaat zelf binnendringen.

Is het recht in goede handen, dat is het onderwerp vandaag. We zullen het antwoord niet gemakkelijk vinden want daarvoor is het te groot. Maar wel iets aanraken misschien. Want recht en wetten dienen een groter belang. Van mens te zijn. Van huidige generaties, van een grotere wereld En van toekomstige generaties.

Gebed

Laten we bidden
Om licht in ons midden
Om ruimte om beter te zien
En woorden om uit te leven

Jij levende, geestkracht in ons midden
En boven ons uit
herschep ons hart en ons geweten boven onszelf uit
om onze wereld en haar toekomst
om al uw mensenkinderen en al wat leeft.

Lied: Hore mijn oor (t. Juut Meijer, m. Tom Löwenthal)

Lezing: De botte bazen (uit: Karel Eykman - Een knipoog van u zou al helpen)

Lied: Er is haast bij (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Lezing: [1 Koningen 3](#): 5-12, 16-28

Lied: Gij die niemand naar de ogen ziet (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Overweging

Het is lang geleden. De buurman van mijn ouders had een perenboom en van de tak die bij ons over de heg hing plukte mijn vader eens drie peren. Het waren er een paar waar onze burens zelf absoluut niet bij konden, maar de buurman had het toch gemerkt en 's Nachts zaagde hij de overhangende tak af. Er was met geen woord over gesproken. Bij ons thuis zorgde het gebeuren wel voor enige hilariteit, maar daar was de kous mee af. Na enige tijd normaliseerde zich de verstandhouding en er is zoals nu misschien zou zijn gebeurd, ook nooit een rijdende rechter aan te pas gekomen.

Minder lang geleden verkochten ze bij dagblad Trouw post-its met de tekst 'What would Jesus do?' en ik kreeg ze voor mijn verjaardag. Ook dat bracht natuurlijk de nodige vrolijkheid, inclusief

gekkigheid over mijn vak en beroep. Wat, hoe dapper ik me ook verweer, altijd maar weer gebeurt. Ook aan die post-its moest ik ter voorbereiding van vandaag aan denken. What would Jesus do?

En toen las ik ook de vragen die in deze kring gesteld zijn ter voorbereiding van vandaag. Of het recht in goede handen is? Want in deze wereld waarin het recht allang van God is losgemaakt, is nog aardig wat onrecht gaande. Onze wereld doet het niet beter, de Nederlandse overheid zelf is regelmatig in het nieuws om de rol die Nederland speelde in oorlogen, slavernij en kolonialisme, en ook binnenslands lijken we met het recht en met justitie meer te maken te hebben dan ooit. Nu rechtszaken dagelijks nieuws zijn. Mensen die voor hun rechten opkomen, straffen die moeten worden uitgedeeld of toch niet. Ministeries die worden aangeklaagd om wat ze doen of nalaten. Is er het stikstofprobleem en het boerenbedrijf, beschadigde woningen in Groningen, racisme seksisme en misbruik. Kleine criminaliteit en ook heel grote, die zo schrikbarend groeit dat justitie het niet meer bijbeent of zelf slachtoffer wordt.

Terwijl gewone mensen zich opwinden over hun schuttings bij de 'rijdende rechter', bouwt Europa haar schuttings tegen vluchtelingen, hoopt het Internationaal Gerechtshof de misdaden van grote wereldleiders ooit te berechten, maar dan zijn de doden gevallen. Worden klimaatwetten uitgevaardigd om toekomstig leed te voorkomen. Intergenerationele rechtvaardigheid. Maar wie neemt de verantwoordelijkheid, wie voert ze uit?

We hopen op recht maar zien onrecht. We verlangen naar vrede, maar ontmoeten geweld - het lijkt wel een zin voor kerstmis. Jesaja 59 - lees maar na: "hun plannen zijn heilloze plannen, ze brengen verwoesting en rampspoed en de weg van de vrede kennen ze niet". We leven in een wereld waarin we de mond vol hebben over gelijke verdeling. Vrijheid van meningsuiting, gelijkheid en democratie. Het eerbiedigen van mens en dier. En intussen groeit het wantrouwen aan alle kanten. Naar de overheid en de politie, worden advocaten en politici bedreigd, blijven de dictators in het zadel, en zitten de Navalny's zonder proces in de gevangenissen van Rusland of Syrië of Guantánamo Bay. Buiten we samen moeder natuur uit en wie krijgt de straf? Of ligt het straks allemaal in handen van de rechter, in eindeloos durende processen of in die van "Artificial Intelligence" Het is niet ondenkbaar en zorgelijk is het ook. Waar kunnen we straks terecht in een wereld waarin bijna geen levensgebied te vinden is waarvoor geen wet bestaat, want we willen of kunnen het zonder niet oplossen. En worden we naarmate wij de overheid meer verwijten om wat zij nalaten, zelf steeds meer verongelijkt, komen we zelf steeds meer op afstand te staan, En groeit de woede, soms tamelijk verwend en redeloos, soms met reden.

In de bijbel is het God zelf, die in woede uitbarst. Die kwaai uit het Oude Testament wordt dan gezegd. We begrijpen het niet. Kunnen de verhalen niet meer lezen. Begrijpen wij überhaupt nog hoe woede ook een roep kan zijn om gehoord te worden. Kunnen we nog onderscheiden tussen brutale grofheid en woede uit wanhoop?

Mijn dochter belde om adressen voor een vluchteling die op haar stoep zat. Ze wilde hem iets te bieden hebben. Hij was aardig zei ze en ze gaf hem een slaapzak mee voor de nacht. Kunnen we nog buiten de kaders van de wet denken. Bestaan er nog 'mazen' van de wet? Waardoor een vluchteling, een boer, het kind dat niet binnen het reguliere past, wél binnenboord gehouden kan worden en wél toegang hebben tot ons land, tot school, tot therapie, tot een levensverlengende operatie, tot een beetje menselijkheid?

Ik ga nog even naar het verhaal van Salomo. Salomo en die twee vrouwen rond dat ene levende kind. Een aangrijpend verhaal. Dat vreselijke 'allebei de helft'. En dan te zien dat hier iets gebeurt dat met wijsheid te maken heeft. Want er is maar één kind, één natuur, één klimaat te onderhouden. Eén wereld waar we samen deel van uitmaken, die zich niet laat splijten in "jij de droogte, jij de regen; jij de natuur, ik het bedrijf" - zo werkt het niet.

Salomo vraagt om een “opmerkzaam hart” Ik ben nog maar een beginner, zegt hij en deze wereld, jouw schepping, is zo groot. En hij bidt niet om een lang leven, of rijkdom of de dood van zijn vijanden, macht .. en zo krijgt hij van de Levende zoveel wijsheid en onderscheidingsvermogen als geen ander en uiteindelijk nog al het andere daarbij.

Stel je voor dat wereldleiders nu zo zouden denken. Zijn ze er nog? Die zeggen: Geef me wijsheid. Dat ik recht kan doen. Als we bij alle plannen uit Den Haag of Brussel, Moskou of Sjanghai de context van bevrijding-en-recht zouden horen!

In het oude testament is er ook de wet. Dé wet van de Hebreeuwse bijbel: 10 geboden of beter vertaald: 10 richting gevers.

Van een wet wordt verwacht dat je je eraan onderwerpt. Een wet wordt opgelegd. Maar in het Hebreeuws beginnen ze met een herinnering: de herinnering aan vrijheid . Dat je bent uitgeleid uit het slavenbestaan. En dan volgen die 10 richting gevers te lezen als toekomst. Niet als een gebod van je zult dit en je moet dat , maar eerder als een uitzicht, een visioen. Stel je voor een toekomst waar in we Gods naam zouden heiligen, het leven. God lief zouden hebben boven alles. En daarnaast een ander als jezelf. En niet meer doodslaan, of breken, of stelen. En niemand zou tekort komen.

In het beroemde boek van Victor Hugo ‘Les Miserables’, is het de politiemann die bij uitstek volgens de wet leeft, die door de miserabele Valjean, die jaren gevangen zat, het leven wordt gered. De verwarring die hem dát brengt, zijn vraag of er dan misschien toch iets is dat hoger is dan het menselijk wetboek wordt prachtig beschreven. Zijn roeping die hij als politiefunctaris altijd zo trouw was – wetsgetrouw, gezagsgetrouw en hij was er trots op - hij raakt er helemaal van in de war. En de man die hij voor een diefstal van twee franc eigenlijk in de boeien zou moeten slaan - hij is er niet meer toe in staat.

What would Jesus do? Laten we nog een keer naar die vraag teruggaan. Het staat in het evangelie. Tegenover de verleiding de wet al te stram en zelfgenoegzaam te hanteren, zegt Jezus: het is andersom, De mens is er niet voor de sabbat, om van alles niet te mogen of te moeten die dag, maar andersom: de sabbat is er voor de mens. Eerst is er rechtvaardigheid en menselijkheid en dan pas de regel. Want de wet is er niet om mensen het leven zuur te maken, maar een visioen waar in de Schrift en heel de Thora een belofte aan verbonden is die telkens wordt herhaald: als je deze woorden bij je draagt, zul je leven tot in eeuwigheid. Dat is het recht in goede handen leggen, boven het mensenwerk uit. In de Bergrede vertaalt Jezus het zo: Gelukkig wie nederig van hart zijn, de zachtmoedigen, de vreedstichters, zij die hongeren naar gerechtigheid en ernaar leven. Zij zullen Gods kinderen worden genoemd.

Lied: Ik heb haar lief – psalm 119¹³ (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Voorbeden

Eeuwige, Bron van inspiratie,
Wees ons een steun in de rug als we opstaan tegen onrechtvaardigheid.
Geef ons het besef dat onrecht ook begint bij onszelf;
door een leugen, een nare opmerking,
of door ons eigen dwaalspoor naar geld of materie,
ten koste van anderen.

Wij bidden voor degenen die onrechtvaardig worden behandeld.
Geef ze kracht, hoop en het vertrouwen dat zij zelf waarachtig mens kunnen zijn.
Gekend door Jou, gesteund door Jouw liefde.

Voor alles is een tijd.
Voor liefde,

maar ook voor terechte woede als ons onrecht is aangedaan.
Wij kunnen nooit tot bloei komen als we niet óók boos mogen zijn.

Laten we Jou zoeken als we het moeilijk hebben.

Sterk onze overtuiging dat Jij er bent al voordat we zochten,
zodat we in Jóuw geest rechtvaardigheid handen en voeten kunnen geven, in verbinding met elkaar.

Wij bidden voor de mensen met bestuurlijke verantwoording,
voor hen die beslissen over grond, water en lucht,
voor hen die beslissen over blijven vechten of vrede maken,
voor hen die beslissen over een eerlijke verdeling,
voor hen die beslissen over mogen blijven of teruggestuurd worden.

Wij bidden voor hen die al veel te lang moeten wachten en geen hoop meer hebben.
Geef ze wijsheid en ruimte om lief te hebben.

Jij vraagt ons: Wie ben je? Wil je? Kom dan!
Laten we gaan, met Jou als onze richtingwijzer en inspirator.
Zodat we gaandeweg leren onze angst te overwinnen
en we de ander meer ruimte kunnen geven én onszelf.
Uit liefde.

Wij bidden voor wat ons is toevertrouwd in het voorbedenboek (..)
Wij bidden voor wat ons persoonlijk zo ter harte gaat.

Amen

Tafellied: Niemand heeft U ooit gezien (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Wij maken de tafel klaar, zeggen we wel als we de liturgie voorbereiden, maar in de Schrift heet het dat god voor ons een tafel klaarmaakt. Andersom. Er wil zoveel mee gezegd zijn als: dat wij aan Gods tafel aanzitten. De Levende als gastheer, gastvrouw.

Ook wel mooi om te bedenken als we het hebben over wat recht is of krom. Ligt het recht in goede handen? Nou, misschien wel in de handen de Levende.

Laten we bidden:

jij die ons bijeen houdt. Hier en waar ook in deze wereld. Die ons nodigt aan jouw tafel, wie we ook zijn. Waar jouw stoel staat van het recht.

Leer ons jouw mensen te zijn, jij met jouw naam, Liefde met een hoofdletter, die naam die je in ons hebt neergelegd. Om jou te doen.

Zo breken wij dit brood zoals het ons is voorgedaan om te delen wereldwijd en heffen deze beker op het leven, Jouw leven. Jouw wereld, jouw aarde

Moge het delen van dit brood en deze beker ons sterken in de hoop dat een nieuwe wereld komen zal, waar brood en recht en liefde is. Genoeg voor allen. Er is voor iedereen

Breken en delen

Zegen

Dat de levende met je meegaat, wat je ook ontmoeten zult onderweg. In wijsheid en opmerkzaamheid, in aandacht voor elkaar. Dat we gezegende mensen zijn en ook elkaar tot zegen .

Een fijne zondag!

Lied: Onze vader verborgen (t. Huub Oosterhuis, m. Tom Löwenthal)